

Randers Kommune

Spentrup & Jennum Landsbyregistrering 2011

Spentrup og Jennums historie

Oprindelse

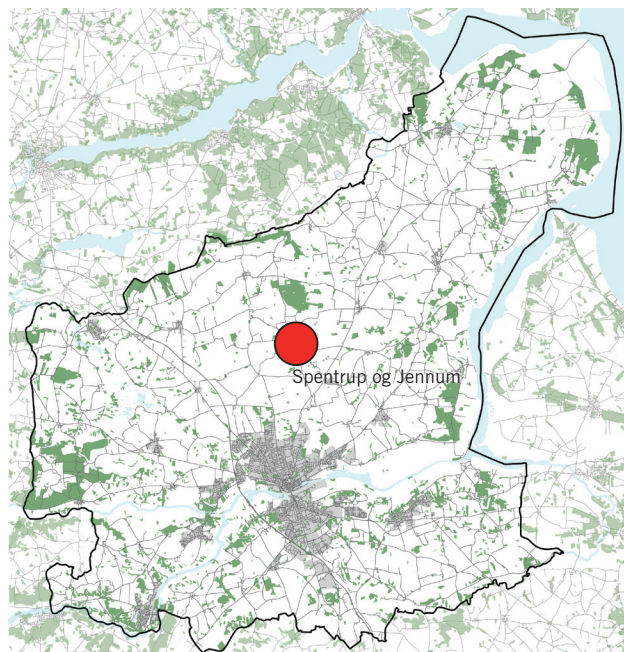
Selvom Spentrup i dag er den absolut dominerende af de to byer, er det med stor sikkerhed Jennum der er den ældste by af de to. Endelsen '-trup' betyder udflytterbebyggelse og blev brugt i vikingetiden fra omkring år 900. Endelsen '-um' er derimod af fællesgermansk oprindelse og kendes helt tilbage fra jernalderen før år 0. Spentrup er altså sandsynligvis en udflytterbebyggelse fra Jennum.

Som sagt er Spentrup i dag langt den største af de to byer og har, ligesom Langå og Assentoft, status af centerby. Spentrup har 2455 indbyggere i 2007 og Jennum 78 i 2011.

Byudvikling

For 200 år siden bestod Jennum af 15 gårde, mens Spentrup talte under 10. Begge landsbyer lå omgivet af god landbrugsjord, hvor alle ernærede sig ved landbruget.

I 1883 indviedes Randers-Hadsund-banen, der løber lige mellem de to byer. Hvorfor det blev Spentrup og ikke Jennum, der voksede eksplosivt som en følge af banens anlæggelse, kan skyldes flere ting. For det første er Spentrup kirkebyen af de to og havde et halvt århundrede tidligere været hjemsted for den landskendte digter og præst Steen Steensen-Blicher, der også virkede som præst i Spentrup i en længere årrække. Udviklingen er først sket omkring Sta-

tionsvej og har siden bredt sig med store parcelhusområder mod både nord og syd.

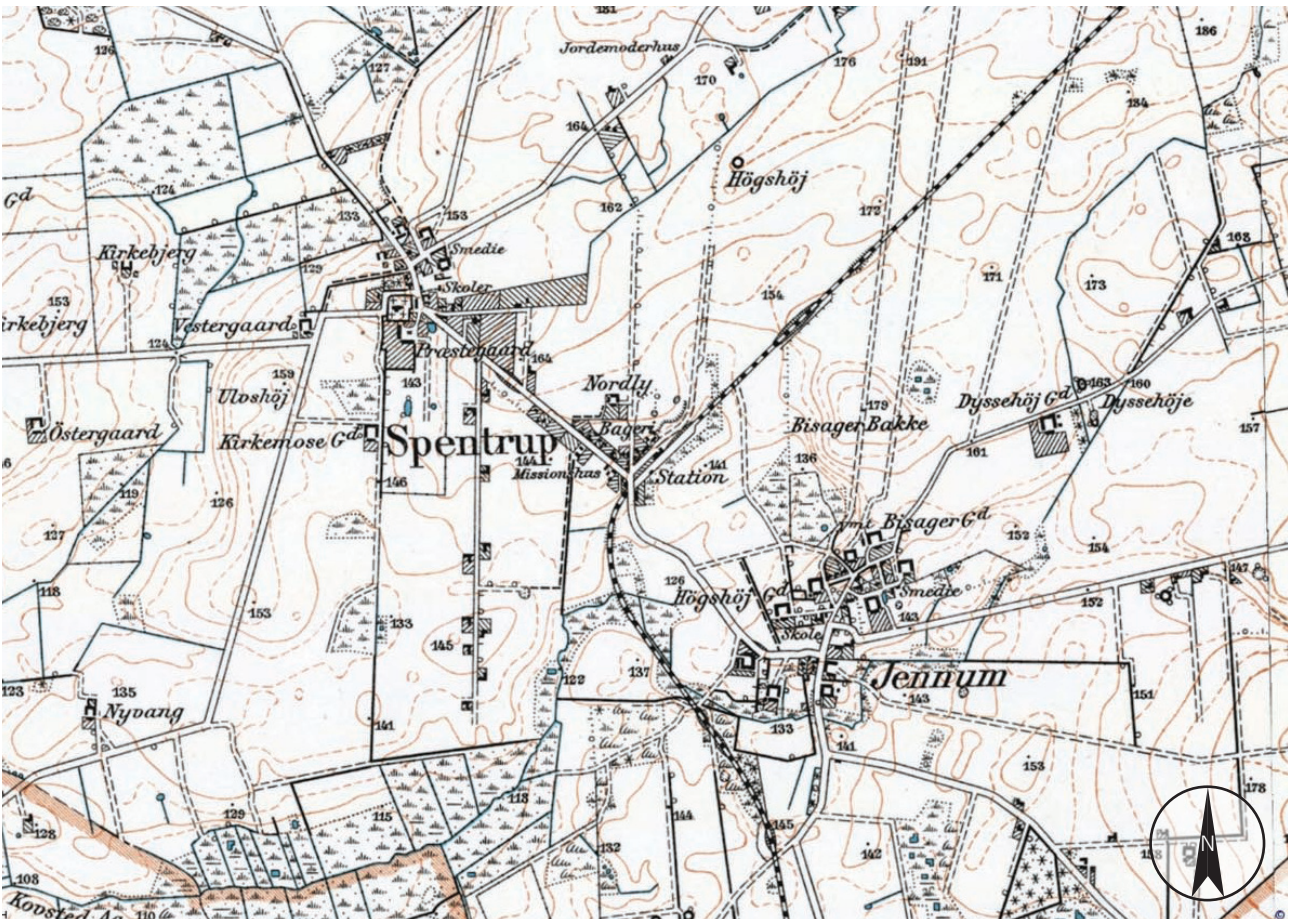
Jennum har stort set bevaret sin struktur og udstrækning gennem samme periode.

Spentrup og Jennum adskilles endnu af åbne markstrøg, hvilket er af stor betydning for oplevelsen af Jennum som en original landsby.

Original 1-kort fra 1781 nedskaleret til 1:10.000. Kortene viser Spentrup og Jennum placeret korrekt i forhold til hinanden. 'Kirkestien' var den direkte forbindelse mellem de to byer og gik ud over markerne, nogenlunde hvor Stationsvej senere blev anlagt.

Målebordsblad fra perioden 1900-1940, 1:20.000. Her fornemmes den begyndende stationsbyudvikling omkring Stationsvej i Spentrup.

Topografi og landskab

Landskab

Landskabet er meget fladt omkring de to landsbyer, og der er kun få steder med større terrænformationer. De forekommer primært i forbindelse med de vandløb, der er i området. Kousted Å, Spentrup-Hastrup Bæk og Køllebæk. Sidstnævnte markerer endvidere Jennums sydlige grænse.

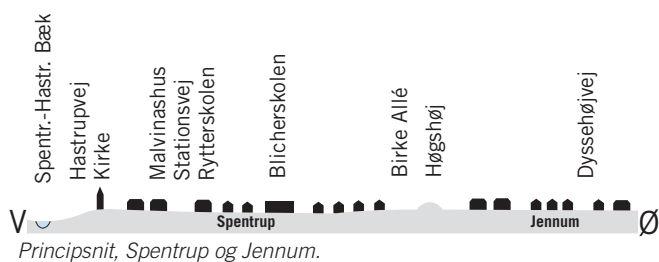
Beliggenhed

Jennum ligger kun ca. 250 m øst for **Spentrup**. Spentrup-Hastrup Bæk løber i et mindre dalstrøg, der slår et meget fint slag ind omkring Spentrup Kirke. Kirken ligger flot ud mod det åbne faldende landskab ned mod slaget. Syd for Spentrup løber Kousted Å og Køllebæk i to mindre strøg. De tre dalstrøg indrammer tilsammen det hævede plateau, som Spentrup og Jennum ligger på.

Oplevelse

På trods af den forholdsvis korte afstand mellem **Spentrup** og **Jennum**, fornemmes de som to separate landsbyer. Dette skyldes de åbne marker mellem dem. Afstanden må dog ikke reduceres yderligere, hvis den fornemmede adskillelse skal opretholdes. Afstanden er nemlig allerede på nuværende tidspunkt minimeret så meget, det kan lade sig gøre, uden at de to byer fornemmes som én. Fra randen af **Jennum** er det derfor også muligt at se ud over markerne til Spentrup, ligesom det også er muligt at se Jennum fra Spentrup. Fra Jennums østlige kant er der ligeledes kig ud over de åbne marker og det flade landskab. Fra **Spentrup** er der flere fine udsigter og sigtelinier. Især fra kirken er der særdeles flotte kig ud over den lille dal, der skærer sig gennem det ellers flade landskab. Fra Hastrupvej, vest for kirken findes der et meget flot kig til kirken, der kan ses fra lang afstand. Fra den sydlige kant af Spentrup er der udsigt over det sydlige dalstrøg. Her er der endvidere etableret en grøn kile, der 'skærer' sig ind i byen. Kilen trækker landskabet helt ind i Spentrup og gør det muligt for beboere længere inde i bebyggelsen at få kig til landskabet syd for byen samtidig med, at der skabes en høj tilgængelighed til et stort rekreativt område.

Det er det åbne landskab, der præger ankomsterne til både **Spentrup** og **Jennum**. Jennum ligger gemt bag bevoksning, og man ser først landsbyen, når man f.eks. entrerer ad Trehøjvej. Ankomsten fra Spentrup ligger derimod ret åbent ud mod markerne. Så snart man kommer ind på den lige strækning på Stationsvej fra sydøst, er det en klar sigtelinie til Malvinas Hus for enden af vejen, der springer i øjnene.

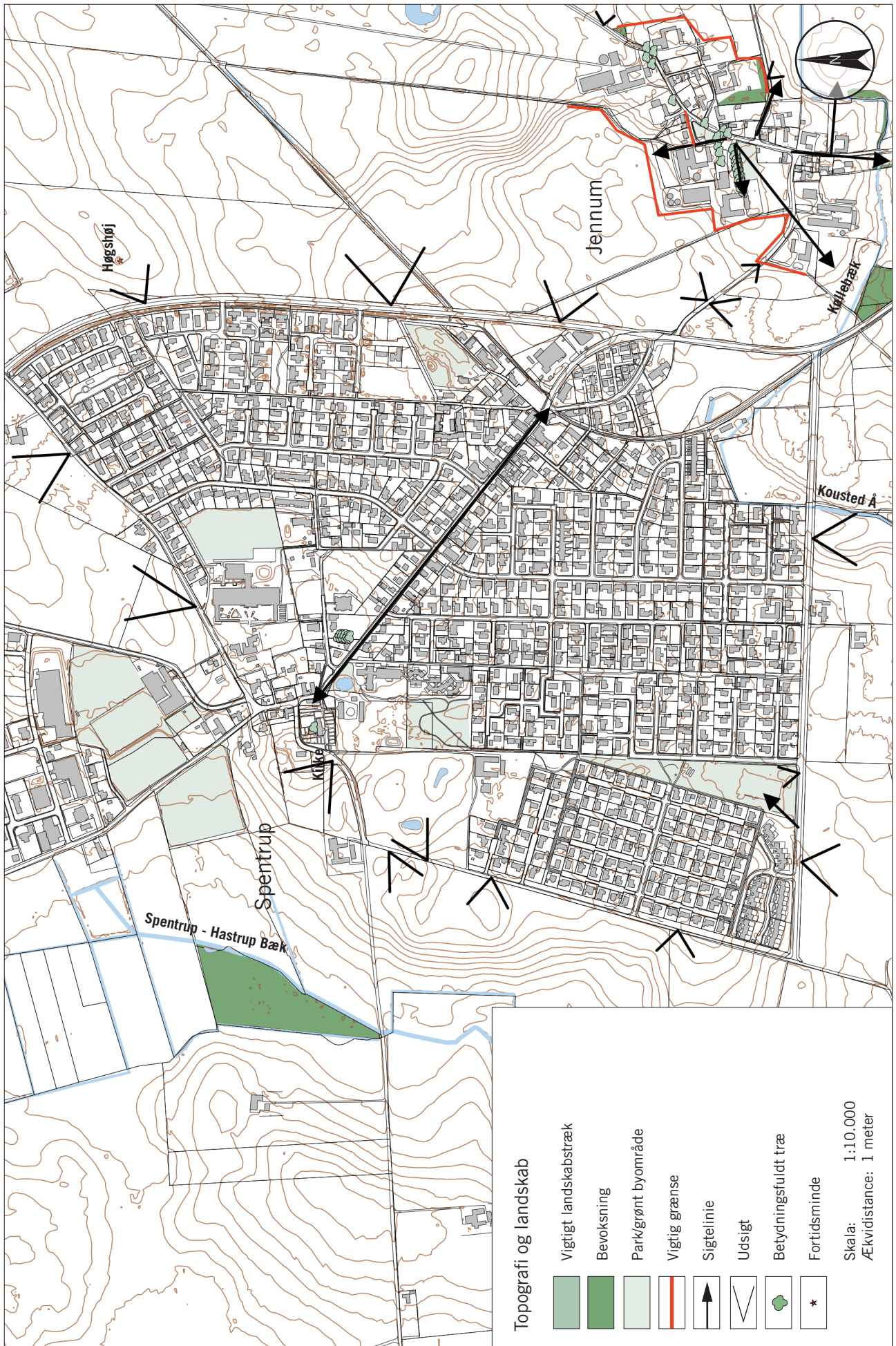
De åbne marker mellem Jennum og Spentrup er afgørende for oplevelsen af de to byer som selvstændige byer. Derfor bør de ikke bebygges.

Spentrup Kirke ligger flot ud til det åbne land, der falder ned mod Spentrup-Hastrup Bæk. Her er kirken set fra sydvest.

Ankomsten til Jennum er præget af en tæt beplantning, der skjuler landsbyen. Broen i forgrunden fører over Køllebæk.

Funktioner og infrastruktur

Funktioner

Der er ikke flere tilbageværende gårde i **Spentrup** udover præstegården, hvor kun stuehuset står tilbage. Anderledes er det i **Jenum**. Her omkranses hele landsbyen af gårde, og hele fire af landsbyens otte gårde synes stadig i drift.

Spentrup er vokset betragtelig gennem de sidste 150 år, og der er i dag et stort udbud af forskellige institutioner, service- og erhvervsvirksomheder. Spentrup er centerby i Randers Kommune.

Der er ikke erhverv i **Jenum** udover landbruget. I stedet nyder den lille landsby godt af det brede serviceudbud og de mange tilbud, der er i **Spentrup**. Her er der både købmand, postbutik, bager, pengeinstitut, autoforhandler m.fl. Langt de fleste af disse ligger på Stationsvej, Spentrups hovedgade. Herudover er der ældrecenter, læge, idrætsforening og skole. I forbindelse med skolen er der endog en svømmehal.

Omkring Spentrup Kirke er der flere historisk vigtige bygninger. Det er bl.a. den gamle præstegård og Malvinas Hus, hvor St. St. Blichers yngste datter boede. Huset er i dag indrettet til mindestue for Blicher. Desuden findes et atelier samt et udlejningslokale. Bygningerne danner et fint historisk miljø, der er særdeles værdifuldt for byen.

Aller nordligst i **Spentrup** ligger byens erhvervs- og industri-kvarter. Her er der bl.a. montagevirksomheder, flyttefirma, byggefirma og bilcenter.

Infrastruktur

Da **Spentrup** er vokset meget gennem det sidste århundrede, er byens oprindelige struktur svær at få øje på. Kun det helt nære miljø omkring kirken, kan ses på de gamle kort, men med en del ændringer. Vejene ligger der stadig, men deres forløb har ændret sig. I dag er Stationsvej således helt dominerende. Den voldsomme udvikling af Spentrup er primært sket mod syd og øst, hvor villaveje i antennestruktur har bredt sig.

Spentrup er stærkt præget af at have været en stationsby. Jernbanen mellem Randers og Hadsund løb sydøst for Spentrup landsby, da den blev etableret, og den har spillet en vigtig rolle i Spentrups kraftige udvikling. Jernbanen blev nedlagt i 1969, og der er sidenhen etableret en sti på det gamle jernbanetracé langs med Trehøjevej til Lem. Endvidere er Stationsvej blevet Spentrups hovedgade, og her er de fleste butikker.

Der er kun små 10 km fra **Spentrup** til Randers. Sammen med det rige byliv er dette medvirkende til, at Spentrup er en attraktiv by at bosætte sig i.

Modsat Spentrup er **Jenums** originale struktur velbevaret, og der er kun sket få ændringer. Bl.a. er den gamle kirkesti, der har ligget mellem de to byer slettet. Ligesom enkelte af gårdene er forsvundet.

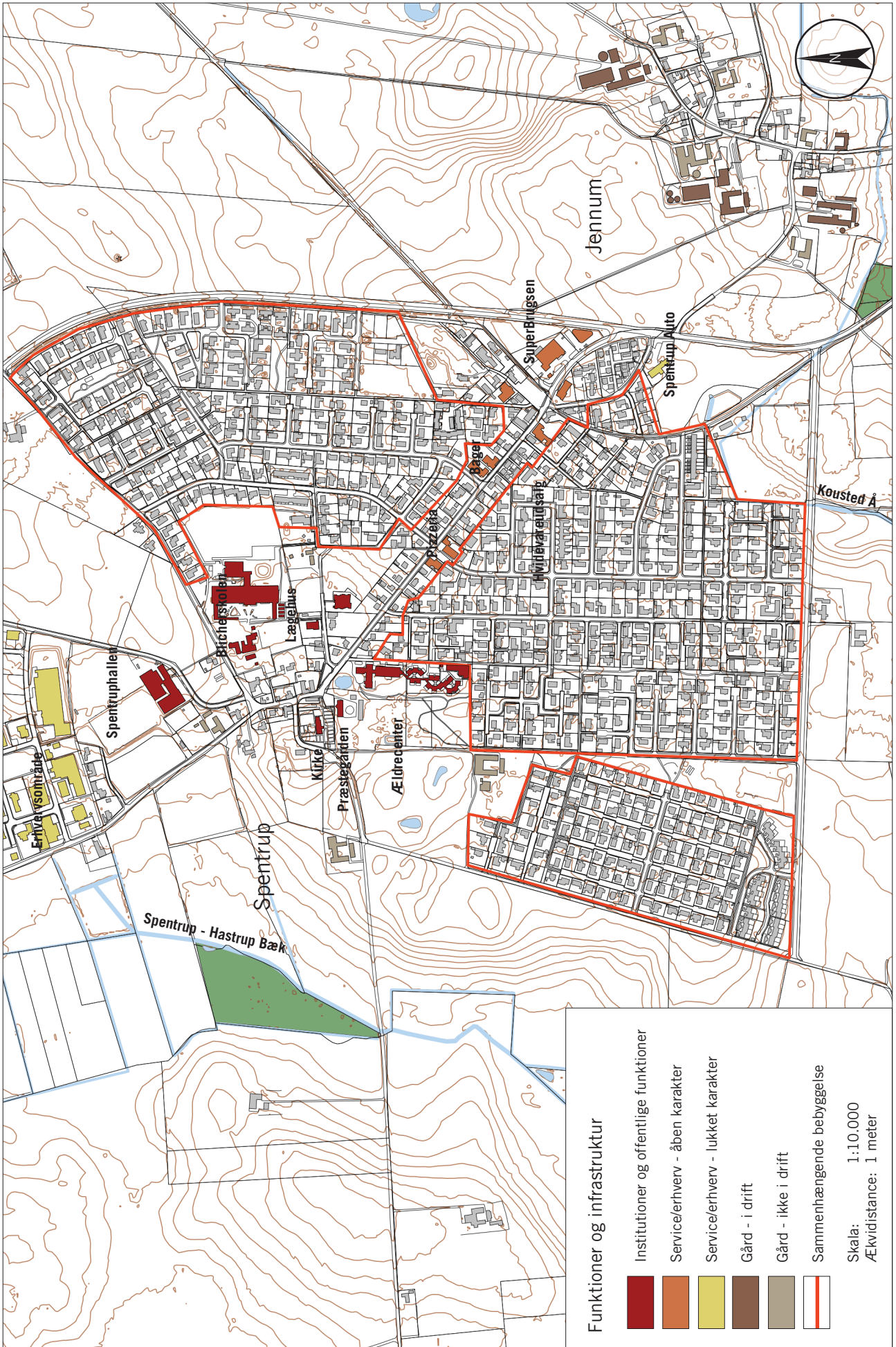
i midten ses Malvinas hus omgivet af Rytterskolen til højre og kirken til venstre, som her er under renovering.

Stationsvej hvor mange af byens butikker ligger. Forrest ses det gamle Missionshus, der i dag er omdannet til genbrugsbutik.

Ældrecenteret på Præstevænget tæt på det historiske miljø omkring kirken og med en park lige op ad præstegårdshaven.

Bebyggelse, arkitektur og kulturmiljø

Bebyggelsesstruktur

Spentrup er oprindeligt en polygonal vejforby med centrum omkring kirken. Forten har strukket sig fra kirken og op til sammenløbet mellem Haldvej og Hvidstenvej. Gårdene, der har ligget omkring fortens centrum, er i dag reduceret til længehuse.

Stationsbyen udgør kun den nærmeste bebyggelse omkring Stationsvej, da parcelhusene er kommet til siden midten af 60'erne. Parcelhuskvartererne er lagt i et grid-mønster, så fordelingsvejene i høj grad følger de gamle markskel. Områderne udgør op mod 80% af landsbyens bebyggede areal.

Jennum er en uregelmæssig vejforby, hvilket betyder at bebyggelsen ligger i et løst organiseret mønster omkring et bredt vejareal, vejforten. I dag defineres vejen gennem Jennum af asfaltbelægningen. Fortens oprindelige udstrækning kan ses på matrikelstrukturen flere steder i byen. Tydeligst omkring Dyssehøjvej 11, 13 og 15.

Arkitektur

Spentrup har først og fremmest en interessant historie i Steen Steensen Blichers virke som sognepræst og forfatter i byen i perioden 1825-1848. De bygninger, der knytter sig til denne historie, er ekstraordinært fint vedligeholdte og udgør et lille kulturmiljø omkring kirken. Præstegården er opført i 1794-95 og blev fredet med indførelsen af den første fredningslov i 1918. Bygningen er en bred, gulkalket længebygning med rødt tegltag, fire skorstene og et originalt facadeudtryk.

Malvinas Hus er opkaldt efter St. St. Blichers yngste datter og er indrettet til mindestue. Huset er et stråttækt længehus, beliggende helt ud til vejen. Huset er tidligere forpagterbolig til præstegården.

Rytterskolen ligger lige i svinget på Stationsvej, vinkelret på denne, med en smal have mod syd. Huset er oprindeligt fra 1721, men er ombygget af flere omgange. Bygningen er flot vedligeholdt og har stadig et klassisk, nøgternt udtryk med enkle gesimser, korte udhæng og fine, originale vinduer.

På Doktor Allé 8 ligger den gamle lægebolig fra 1911. Huset har originale træk, der bl.a. omfatter en del originale vinduer. Huset har været privatbolig siden 1969.

Missionshuset på Stationsvej huser i dag Mission Afrika, der driver en genbrugsbutik til fordel for nødlidende i Afrika.

Jennum har flere gamle gårde, der ligger i en ring omkring landsbyen og fine eksempler på bevarede landsbyhuse.

De mindre huse omkring Dyssehøjvej er med deres velplejede forarealer med til at give et positivt indtryk af Jennum. Således er der et fint landsbymiljø i den centrale del af byen Dyssehøjvej 4-20. Dyssehøjvej 4 er i øvrigt den gamle privatskole, der netop er blevet restaureret med et fint resultat, der både gør huset funktionelt som bolig og bevarer husets oprindelige udtryk med gesimser og smalle udhæng.

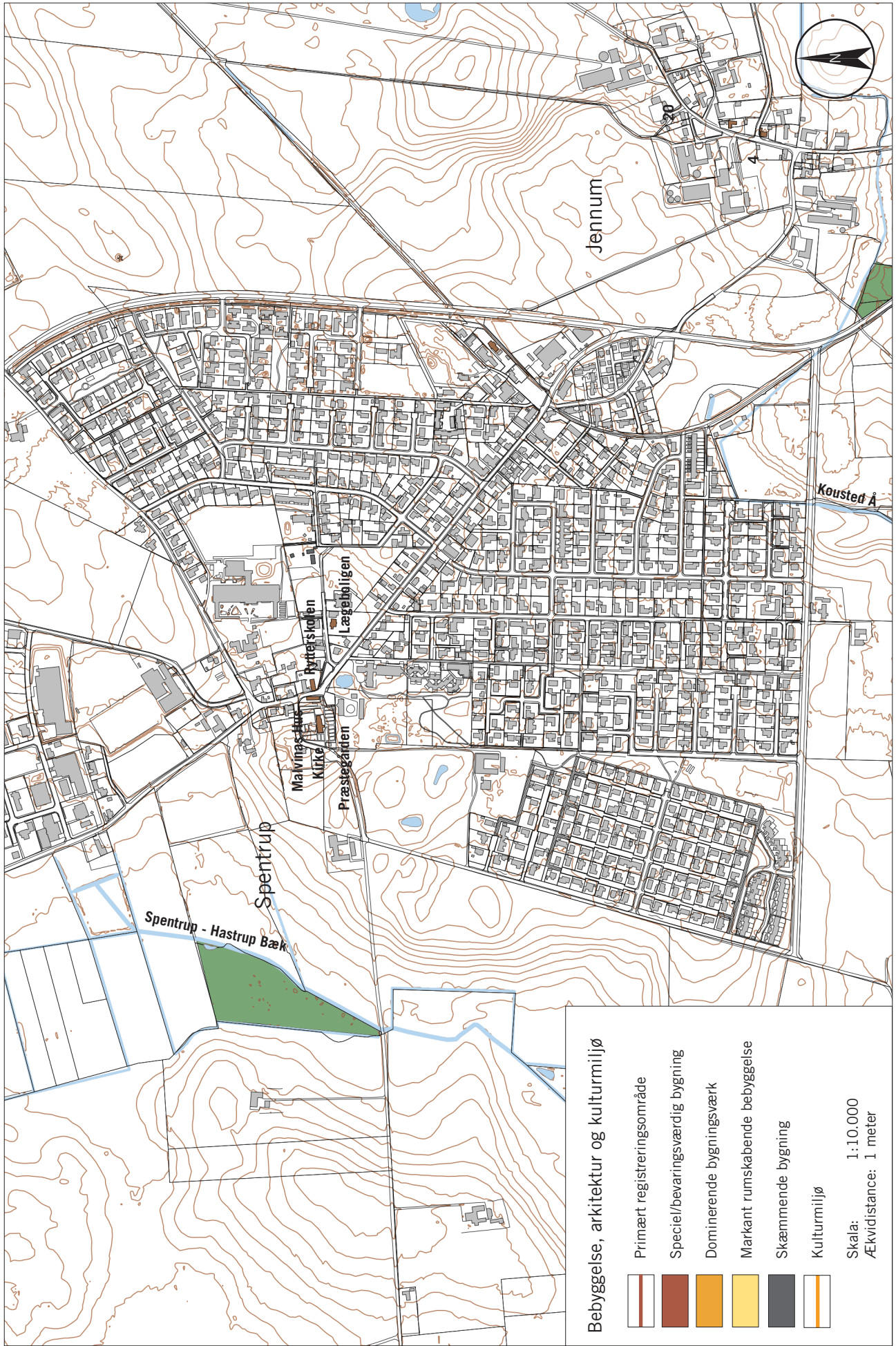
Malvinas Hus, Blichers Mindestue er en gammel forpagterbolig til præstegården. Opkaldt efter St. St. Blichers yngste datter, Malvina. Er i dag museum.

Rytterskolen var skole frem til 1969. Sandstenstavlen, der fortæller at bygningen er kgl. privilegeret, sidder fortsat i facaden mod syd modsat dette billede.

Den gamle privatskole er restaureret med et fint resultat, der respekterer husets oprindelige udtryk og historie. Sandstenstavlen er sågar bevaret i facaden.

Afgrænsning og byggemuligheder

Afgrænsning

Spentrups grænser er præget af byens kraftige udvikling, og byen har nærmest taget en rektangulær form, hvor størstedelen af alle fire sider udgøres af veje. Rønne Allé syd for byen er det eneste sted, der er arbejdet med beplantning omkring vejen. De øvrige grænser udgøres af en hæk og af selve vejen.

Vest for byen er det Bjergbyvej og mod nord Haldvej, der skiller by fra land. Den nordvestlige del af Spentrup består dels af den gamle landsby med kirken som fokuspunkt. Ved ankomst ad Hastrupvej og til dels Hvidstenvvej får man fortsat indtryk af at ankomme til en mindre landsby, men den lille erhvervsbebyggelse øst for Hvidstenvvej, skæmmer dette billede. Mod sydøst ligger stationsbyens fokuspunkt, men grænsen udgøres også her meget markant af en vej, nemlig Birke Allé.

Afgrænsningen af **Jennum** er særdeles flot med den jævne krans af gårde, der omgiver landsbyen. Der er fortsat et stykke åbent land mellem de to byer, hvilket er helt essentielt at bevare, særligt for at bevare Jennums karakter af landsby.

Byggemuligheder

Da Spentrup og Jennum også i fremtiden bør fremstå som to selvstændige landsbyer, skal man være meget forsigtig med, hvor og hvordan man bygger omkring de to byer.

Spentrup bør ikke udvides i retning mod Jennum. I Kommuneplan 2009 er der udlagt en ramme til boligområde øst for Spentrup, nord for det gamle baneforløb. Det vil være naturligt at lade den gamle banelinje udgøre grænsen for, hvor tæt der bygges på Jennum. Området ligger omkring en gammel gravhøj, Høgshøj. I den nye bebyggelse kan man indarbejde beplantningsbælter eller etablere grønne kiler, så afstanden mellem de to byer tydeliggøres.

Spentrup Kirke er det tydeligste element i den oprindelige landsby. Den ligger i det nordvestlige hjørne af Spentrup ud mod landskabet. Arealerne omkring kirken bør friholdes for bebyggelse, så denne fortsat er synlig fra oplandet.

Mod øst, i forlængelse af erhvervsområdet i Spentrups nordlige ende, er der udpeget et område til fremtidig byudvikling. Det samme er tilfældet med et større areal syd for Rønne Allé. Her bør der ligeledes arbejdes med grønne kiler i bebyggelsen for at styrke relationen til landskabet.

Der findes også enkelte tomme grunde inde i Spentrup, der med fordel kan bebygges for at bevare landsbyens tæthed.

Jennum er en særdeles velbevaret landsby, der afgrænses af en krans af gårde. En udbygning med boliger vil ikke gavne landsbyens billede og originalitet. En fortsat udvikling af landsbyens eksisterende bebyggelse og struktur er fortsat mulig. Her bør man arbejde med renovering og/eller udskiftning af bebyggelse i dårlig stand.

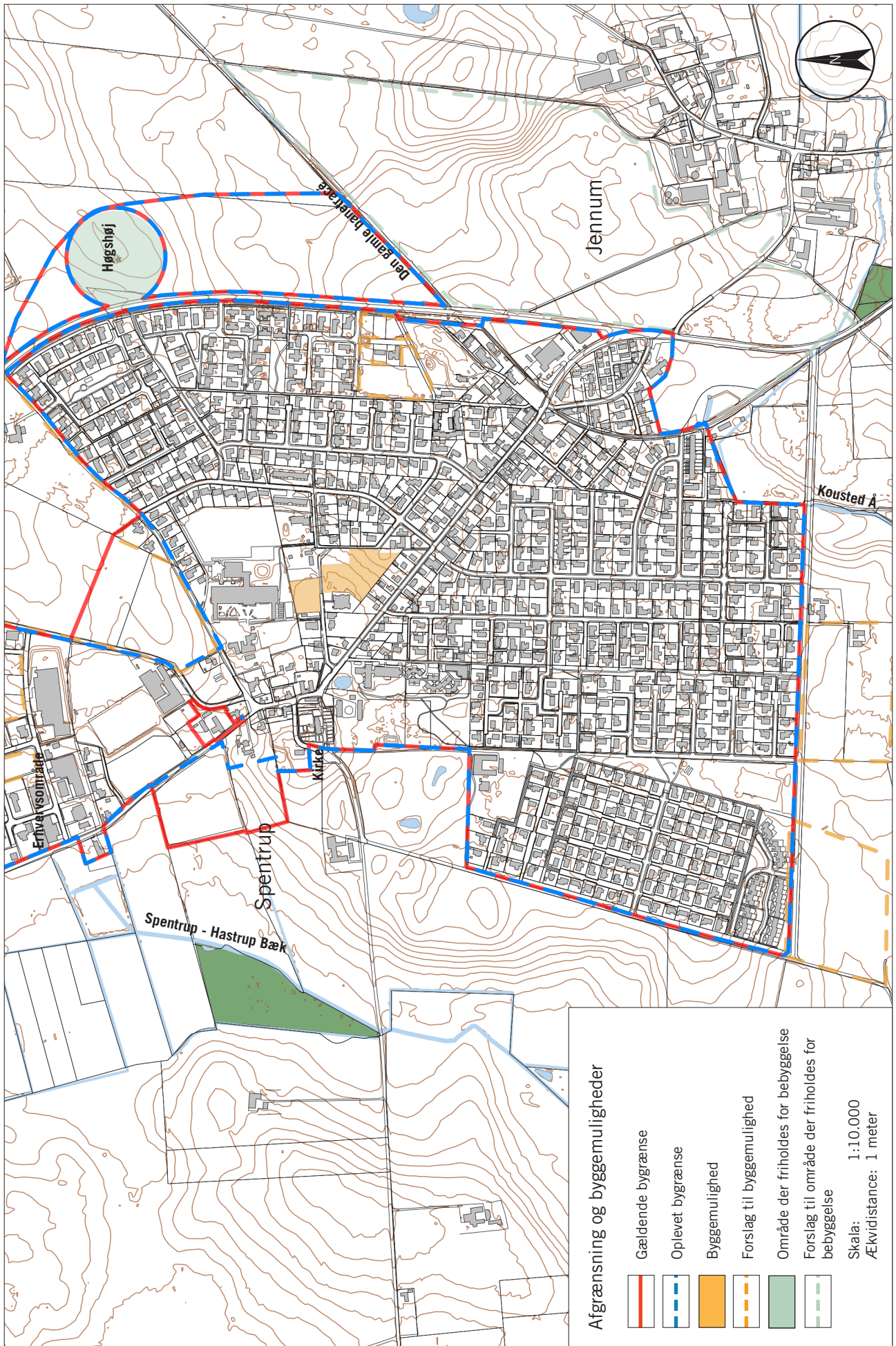
Mod vest er grænsen mod det åbne land skarp og uden anden markering end vejen. Her er det et kig mod syd af Bjergbyvej.

Inde midt i Spentrup syd for Blicherskolen ligger dette opdyrkede areal, der vil være oplagt at bebygge.

Markstrøget mellem Spentrup og Jennum er vigtigt at friholde, så Jennum fortsat kan opleves som en selvstændig by.

Sammenfatning

Landskabet omkring **Spentrup** er åbent og vidtstrakt uden særlige karaktergivende træk. Dog kan det tænkes, at den lille bakke hvorpå kirken er placeret, har inspireret til at placere en udflytterbebyggelse her.

Spentrup er ligesom Langå, Stevnstrup og Fårup gået fra at være en lille landsby, til i dag at være stor boligby med jernbanen som trædesten. Spentrup har i dag både skole, ældrecenter, en del butikker og diverse andre erhverv. Det hele er med til at gøre Spentrup til en attraktiv og velfungerende landsby.

Spentrup er en af kommunens største landsbyer. Vækst og udvikling har medført en stor udskiftning i bygningsmassen, som ikke fremstår synderligt original. Steen Steensen Blichers tilhørsforhold til byen har dog inspireret til at værne ekstraordinært om dele af den gamle landsbybebyggelse omkring kirken, hvor kirken, præstegården, Malvinas hus samt Rytterskolen ligger i fin dialog på tværs af Stationsvej.

Landskabet omkring **Jennum** er ligeledes fladt og vidtstrakt, og landsbyen ligger i en meget flad sænkning i terrænet omkring Dyssehøjvej. Jennum har ikke ændret sig meget gennem tiden. Kun få gårde er udskiftet med anden småhusbebyggelse, og vejstrukturen er intakt med få undtagelser.

Kun enkelte bygninger er bevaringsværdige, men mange af den lille landsbys gårde og småhuse er af betydning for rumdannelsen og landsbyens helhed. Særligt opleves et fint miljø omkring Dyssehøjvej 4-20.

Sårbarheder

Med udbygning af mange nye områder i **Spentrup** er det vigtigt at holde fokus på den nye bys sammenhæng med den gamle, så der ikke opstår et skel mellem bydelene.

Jennum er meget sårbar overfor fortsat udbygning af Spentrup. Det frie landskabsstrøg der deler de to byer, bør bevares, så Jennums fritliggende karakter opleves lige så stærkt i fremtiden.

Anbefalinger

- Området omkring Spentrup kirke og den gamle landsby bør friholdes for bebyggelse, så den gamle landsby fortsat har kontakt til landskabet, og kirken ses fra oplandet.
- Den gamle banelinje danner grænsen for, hvor tæt der bygges på Jennum. På den måde sikres og synliggøres et historisk element i landskabet, samtidig med at Jennums karakter af fritliggende landsby bevares.
- Der bør gennemføres SAVE-registrering af bebyggelsen omkring Stationsvej (1-53), Doktor Allé 8, Blichers Allé 2, Hastrupvej 4, Hvidstenvej 1, 2 og 6 samt haldvej 2 og 4.
- Jennum SAVE-registreres: Jennum Byvej 20-28, Trehøjvej 74-79, Dyssehøjvej 1-24 og Lindevej 67 og 72

Spentrup er en blanding af landsby, stationsby og parcelhusby, og så har den en interessant historie.

Jennum er en meget original landsby med et fint gadeforløb og flere fine miljøer. Her Dyssehøjvej 6.

Jennum ligger omgivet af marker med behørig afstand til Spentrops parcelhusområder. Dette bør fastholdes. Foto: Purhus Lokalarkiv

Stadsarkitektens Kontor
Randers Kommune
Laksetorvet 1
8900 Randers
www.randers.dk